

17.11.2021

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö VN/28239/2021

Tartuntatautilain muuttamista covid-19 epidemiaan liittyvien väliaikaisten säännösten voimassaolon jatkamiseksi koskeva hallituksen esitysluonnos

Sosiaali- ja terveysministeriö on toimittanut 15.11.2021 lausuntopyynnön koskien hallituksen esitysluonnosta tartuntatautilain muuttamiseksi siten, että vuoden 2021 loppuun saakka voimassa olevia tartuntatautilain covid-19-epidemiaan liittyvien väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatkettaisiin. Esityksessä ehdotetaan tilapäisten covid 19-rajoituksia tarkoittavien säännösten voimassaolon jatkamista eräin tarkennuksin kuudella kuukaudella. Nämä säännökset liittyvät rajojen terveysturvallisuuteen, Koronavilkkuun, EU:n digitaalisen koronatodistuksen kansalliseen käyttöön, ravintolarajoituksiin ja muihin rajoituksiin kuten matkustajamäärien väliaikaiseen rajoittamiseen henkilöliikenteessä ja tilojen väliaikaiseen sulkemiseen. Nykyisellään rajoitusten voimassaolo päättyy 31.12.2021. Esityksessä ehdotetaan rajoitussäännösten voimassaolon jatkamista 30.6.2022 asti. Lausunto on pyydetty toimittamaan 18.11.2021 mennessä.

Valtiovarainministeriö toistaa jo aiemminkin esittämänsä siitä, että koronapandemian aikana varsin vakiintuneeksi muodostunutta ministeriön käytäntöä erittäin lyhyellä määräajalla toteutettavista hallituksen esityksiä koskevista kuulemistilaisuuksista tai lausuntokierroksista ei ole pidettävä hyväksyttävänä. Edelleen valtiovarainministeriö suhtautuu kriittisesti siihen, että lausuntopyynnölle on lähetetty siten keskeneräinen esitys, ettei vaikutusarviointeja ole muutettu vastaamaan käsillä olevaa esitystä vaan ne ovat pääosin sidottu suoraan viittauksin syyskuussa lausuttavana olleeseen esitykseen tai suoraan aiemmasta esityksestä lainaten sisällytetty esitykseen.

Valtiovarainministeriö esittää lausuntonaan, huomioiden erittäin rajallinen esityksen läpikäyntiin käytettävissä ollut aika, seuraavaa:

Valtiovarainministeriö viittaa rajaterveysturvallisuustoimia koskevan hallituksen esityksen osalta aiemmin hallituksen esitysluonnoksista koskien HE 105/2021 vp ja HE 131/2021 vp antamiinsa lausuntoihin. Esityksen toimet ovat yleisesti

kannatettavia, mutta ehdotettuja sulkutoimia ei tulisi jatkaa yhtään kauempaa kuin epidemiologisista syistä on pidettävä aivan välttämättöminä. Ministeriö on todennut, että tällaisten perusteiden olemassaoloa voitaneen tarkastella lähinnä siltä osin, jos kansallinen tilanne on merkittävästi parempi verrattuna rajoitusten perusteena oleviin lähtömaihiin ja voidaan ehkäistä epidemian uudelleen voimakasta kiihtymistä sekä myös mahdollisten edelleen muuntuvien virusten ehkäisyllä. Nyt käsillä olevan ehdotuksen osalta jää epäselväksi, onko tällaisia perusteita riittävästi arvioitu suhteessa päätökseen esittää kattavasti kaikkien säännösten voimassaolon jatkamista automaattisesti kuudella kuukaudella. Valtiovarainministeriö pitää tärkeänä, että väliaikaisten säännösten voimassaolon jatkamisen tarvetta on arvioitu ja arvioidaan aidosti säännöskohtaisesti, jatkaen voimassaoloa ainoastaan niin kauan kuin sitä on em. syistä pidettävä välttämättömänä. Valtiovarainministeriö korostaa edelleen viitatuissa lausunnoissaan yhteiskunnan avautumisesta ja talouden myönteisestä kehitymisestä lausumaansa.

Valtiovarainministeriö on jo aiemmin kiinnittänyt huomiota erinäisiin esitysten taloudellisten vaikutusten arvioinnin ongelmiin. Nyt lausuttavana olevassa esityksessä vaikutusarvioinneissa on viitattu monilta osin ainoastaan aiemmista hallituksen esityksistä löytyviin vaikutusarviointeihin tai esitykseen on liitetty suoraan osioita kyseisistä vaikutusarvioinneista.

Esimerkiksi Suomeen saapuviin henkilöihin, matkustajavirtoihin Suomeen saavuttaessa, rajalla toimivien viranomaisten toimintaan sekä matkailuelinkeinon rajat ylittävässä liikenteessä liittyviä vaikutuksia on viitattu kuvatus "hallituksen esityksissä tartuntatautilain muuttamisesta HE 105/2021 vp ja HE 131/2021 vp." Kuitenkin jo aiempaa esitystä annettaessa oli arviona, että matkustajavirrat tulevat merkittävästi kehittymään rajojen asteittain avautuessa. Nyt lausuttavana olevassa esityksessä ei ole tehty arviota siitä, miten aiempi arvio on toteutunut ja asia kehittynyt ja miten se vaikuttaisi arviointiin seuraavaa kuutta kuukautta koskien. Riskitekijänä rajallisen testauskapasiteetin kohdentamisessa on käsitelty myös kuntien toteuttaman testaus- ja jäljitystoiminnan laajuutta. Hallituksen hybridistrategia on kuitenkin muuttanut testauksen lähtökohtia aiemmasta, mikä ei esityksestä ilmene. Huomioiden sekä matkustajavirtojen kehitykset, rokote kattavuuden muutokset että myös epidemiatilanteen kehitys ja mahdolliset riskit uusien varianttien leviämiseen ym. arviointiin vaikuttavat tekijät, valtiovarainministeriö ei pidä riittävänä viittausta aiemman hallituksen esityksen vaikutusarviointeihin.

On myös huomattava, että HE 131/2021 vp on jossain määrin poikkeuksellisesti todettu, että "vaikutusten selvittämistä jatketaan lain toimeenpanon yhteydessä". Tämän työn tuloksia ei ole luettavissa esityksen vaikutusarvioinneista. Sen sijaan

edelleen, s.25, on todettu, että ”vaikutusten selvittämistä jatketaan lain toimeenpanon yhteydessä”.

Erityisen ongelmallisen vaikutusarviointien kokoamisesta aiempiin esityksiin pohjautuen muodostaa tartuntatautilain 79 §:n 3 momentin voimassaolon jatkoa koskeva ehdotus. Lausuttavana olevassa esityksessä on viitattu hallituksen sitoutuneen ”korvaamaan covid-19-epidemiaan liittyvät välittömät, kustannukset kunnille ja kuntayhtymille niin kauan kuin tautitilanne ja hybridistrategian toimeenpano sitä edellyttävät. Kustannukset korvataan valtion talousarvio-menettelyn kautta.” Esityksessä ei ole kuitenkaan esitetty minkäänlaista määrällistä arviota, edes vaihteluväliä, siitä paljonko korvattavia kustannuksia arvioidaan esitetystä sääntelystä aiheutuvan. Valtiovarainministeriö edellyttää tarkemman, euromääräisen, arvioinnin sisällyttämistä esitykseen ja arviota esityksen vaikutuksesta tässä vaiheessa rajaterveystoimiin varattujen määrärahojen riittävyyteen.

Valtiovarainministeriö kiinnittää myös huomiota koronatodistusta koskevien säännösten jatkoon liittyviin vaikutusarviointeihin todeten niiden perustuvan suoraan HE 131/2021 vp jo esitettyyn. Nyt ehdotetussa muodossa, esimerkiksi aluehallintoviranomaisia koskien, ne jäävät osin epäselviksi ja vanhentuneiksi eikä niihin sisältyviä arvioita voi pitää luotettavina. Esimerkiksi esityksessä sivulla 24 todetaan, että ”koronatodistuksiin liittyvä valvonta sekä ohjaus ja neuvonta ehdotetulla tavalla tulisivat aluehallintovirastojen arvion mukaan lisäämään aluehallintovirastojen resurssitarvetta 5-8 htv valtakunnallisesti. Resurssien lisäystarpeet tulisivat kyseeseen erityisesti alueilla, joilla epidemiatilanne on huono ja joilla viranomaispäätöksin asetettuja rajoituksia on voimassa. Ottaen huomioon lain suhteellisen lyhyeksi tarkoitettu voimassaolo vuoden 2021 loppuun sekä useille viranomaisille covid-19-epidemian johdosta tehdyt määrärahalisäykset, esityksestä ei arvioida aiheutuvan välttämättömiä lisämäärärahatarpeita. Koska viranomaisille lain toimeenpanosta vuonna 2021 aiheutuvat kustannukset riippuvat kuitenkin covid-19-epidemian kestosta, etenemisestä sekä sen leviämisen estämisen edellyttämien toimenpiteiden tasosta, on lain toimeenpanosta vastaavien viranomaisten mahdollista lisämäärärahatarvetta arvioitava vuoden 2021 lisätalousarvioiden valmistelun yhteydessä.” Edelleen sivulla 25 on todettu, suoraan HE 131/2021 vp kirjoitetun mukaisesti ”Koronatodistuksen käyttöä koskevat muutokset lisäisivät aluehallintovirastojen työmäärää ja resurssitarvetta valvonnassa. Mikäli koronatodistuksen käyttöönoton ohjaus ja neuvonta tulisi aluehallintovirastojen tehtäväksi, tarkoittaisi se työmäärän lisäystä ja ohjauksen ja neuvonnan resurssitarvetta.” Käsillä olevassa esityksessä tulisi siis arvioida vuodelle 2022 kohdentuvaa resursointia. Huomioiden, että säännökset ovat jo olleet voimassa ja nyt kyse on niiden jatkosta, lienee asian tila viimeksi lainattuun tekstiin sisältyneen varauman osalta myös selvinnyt.

Valtiovarainministeriö on myös aiemmissa lausunnoissaan todennut seuraavaa: "Sosiaali- ja terveysministeriö on esityksessä perustellut toimia myös sosiaali- ja terveydenhuollon kantokyvyn turvaamisella. Toisaalta esityksestä käy ilmi rajoitustoimien edellyttämien henkilöstöresurssien saatavuuden ongelmat ja toisaalta vaikutus palvelujärjestelmään. Valtiovarainministeriö ilmaisee huolensa rajoitustoimien resursoinnin tosiasiallisista vaikutuksista sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän toteutumatta jäävään normaalitoimintaan. Myös näistä seikoista valtiovarainministeriö on lausunut jo aiemmin. Vaihtoehtoisesti resurssien saatavuuden ongelmat tarkoittavat sitä, ettei ehdotettuja toimia pystytä tarkoitetussa laajuudessa toimeenpanemaan. Esityksen mukaan myös kunnista on tullut viestiä asiasta. Toisaalta rokotekattavuuden kasvu ja sairastetut tartunnat vähentävät sanottuja kielteisiä vaikutuksia mahdollistamalla periaatteessa vapautuvan testauskapasiteetin siirtoa rajoille ja mahdollisesti vaikuttaen jossain määrin myös maahan saapuvien henkilöiden testaustarpeen osuuteen." Valtiovarainministeriö toistaa aiemmin esittämänsä huolen viitaten esityksen sivulla 25 esitettyyn ja esittää, että sosiaali- ja terveysministeriö arvioisi laajemmin nyt esitettyjen säännösten voimassaolon vaikutuksia kuntien ja sairaanhoitopiirien esiin nostamaan huoleen: "Vaikka kunnat ovat toistaiseksi pystyneet järjestämään vaaditut palvelut hyvin tai kohtalaisesti, ovat ne ja sairaanhoitopiirit viestittäneet, että rajaturvallisuuteen käytetyt resurssit ovat haitanneet muiden terveydenhuollon palvelujen järjestämistä. Osa kunnista arvioi, etteivät ne matkustajamäärien kasvaessa tai tilanteen pitkittyessä kykene huolehtimaan todistusten tarkastamisesta, Suomeen saapuvien matkustajien covid-19-testauksesta sekä matkustajien covid-19-testauksen toteutumisen valvonnasta nykyiseen tapaan siitä huolimatta, että todistusten digitaalista ja/tai pistokoemaista tarkastamista, Finentry-palvelua sekä muiden kuin terveydenhuollon ammattihenkilöiden osaamista hyödynnettäisiin mahdollisuuksien mukaan. Erityisesti terveydenhuollon henkilöstön saatavuus on rajallinen ja sitä kuluttavat kunnissa niin väestön rokotusten järjestäminen, kotimaista alkuperää olevien tautitapausten lukumäärä kasvu ja sen edellyttämä tartunnan jäljitystehtävien lisääntyminen sekä kasvanut kiireettömän hoidon hoitovelka ja sen purkaminen."

Yhteenvetona valtiovarainministeriö toteaa pitävänsä esityksen taloudellisten vaikutusten arviointia puutteellisena ja edellyttää niiden selkeyttämistä.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Sami Yläoutinen

Tiedoksi

VM/BO
VM/VKO